

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ

ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCED ON THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SERVICE SECTOR ENTERPRISES

Ця стаття відображає структуровану класифікацію факторів впливу на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг. Основною метою проведеного дослідження є виокремлення характерних ознак класифікації факторів прямого та опосередкованого, зовнішнього та внутрішнього впливу на ефективність реалізації інноваційного потенціалу підприємств сфери послуг. Систематизація літературних джерел та підходів до вирішення проблеми засвідчила, що єдиної класифікації, яка окреслює всі фактори впливу на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг, так само, як і єдиної методики оцінювання їх впливу. Актуальність вирішення даної наукової проблеми полягає в тому, що формування єдиного переліку факторів впливу на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг із врахуванням різних рівнів та площин впливу. Методичним інструментарієм проведеного дослідження стали метод порівнянь, наукової абстракції, графічний та логічний. Об'єктом дослідження є процес виокремлення та структуризації факторів впливу на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг. Результати проведеного дослідження можуть бути корисними для забезпечення потенціалу інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, фактори впливу, інновації, підприємства сфери послуг.

This article reflects a structured classification of influencing factors on the innovative development of enterprises in the service sector. The main goal of the conducted research is to identify the characteristic features of the classification of factors of direct and indirect, external and internal influence on the effectiveness of the implementation of the innovative potential of enterprises in the service sector. The systematization of literary sources and approaches to solving the problem proved that there is a single classification that outlines all factors of influence on the innovative development of enterprises in the service sector, as well as a single methodology for assessing their impact. The urgency of solving this scientific problem lies in the fact that the formation of a single list of factors influencing the innovative development of enterprises in the service sector, taking into account different levels and planes of influence. Factors of supply and demand, direct and indirect action, factors of competition, subjective and objective, exogenous and endogenous factors and factors of innovative development from the standpoint of multiple potentials are separately defined. The objectivity of the factors is determined by the effectiveness of the innovation process, industry specifics of development, the level of competition in the industry, the probability of bankruptcy and other factors that determine the objective reality of the functioning of enterprises in the service sector. The levels of factors of innovative development and the plane of their formation are determined by the classification of factors according to the organizational and economic level of their formation. The methodological tools of the conducted research were the method of comparisons, scientific abstraction, graphic and logical. The object of the study is the process of identifying and structuring factors influencing the innovative development of enterprises in the service sector. The results of the conducted research can be useful for ensuring the potential of innovative development of domestic enterprises.

Key words: innovative development, innovative potential, influencing factors, innovations, enterprises in the service sector.

УДК 334.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct71-30>

Майборода В.М.

аспірант кафедри економіки,
Львівський торговельно-економічний
університет

Maiboroda Vladyslav

Lviv University of Trade and Economics

Постановка проблеми. Діяльність підприємств сфери послуг спрямована на підвищення якості та рівня життя населення, тенденції цифровізації та глобалізації призводять до підвищення вимог до якості життя, що призводить до стимулювання розвитку підприємств сфери послуг. Статистика свідчить, що економічний ефект від їх діяльності перевищує аналогічні показники підприємств промислової сфери.

Динамічність та турбулентність економічного та політичного середовища України визначає велику множину значущих та малозначимих факторів впливу на інноваційний розвиток усіх підприємств, установ та організацій національного економічного простору. Особливо актуальним є виокремлення чинників макро та мікросередовища інноваційної діяльності підприємств сфери послуг, скільки саме вони є одним із індикаторів зміни у споживчому попиті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню факторів впливу на інноваційний розвиток у макро масштабі присвячені праці В. Александрова, О. Амоша, Ю. Бажал, Л. А. Власова, В. Геєць, Н. Гончарова, А. Гречан, А. Гриньов, І. Грузнов, С. Ілляшенко, С. Ільєнкова, В. Зянько, В. Келле, О. Князь, М. Коңдратьєв, С. Коваленко, Н. Краснокутська, О. Кузьмін, О. Лапко, А. Полянська, Б. Санто, В. Семиноженко, А. Стельмащук, Б. Твісс, М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер, А. Шегда, Р. Фатхутдінов, А. Яковлєв та інші.

Проблеми інноваційного розвитку на мікрорівні розглядали Т. Васильців, О. Кузьмін, О. Мельник, М. Стадник, М. Йохна, Н. Чухрай тощо.

Чинники інноваційного розвитку підприємств сфери послуг розглядаються в роботах Л. Демідової, А. Мельник, О. Моргулець, Є. Сахна, Л. Федулова тощо.

Постановка завдання. Метою досліджень, представлених у статті, є виявлення та систематизація факторів, які впливають на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг. Завданнями є визначення рівнів факторів інноваційного розвитку та площин їх формування.

Виклад матеріалів дослідження. Розвиток людини та науково-технічний прогрес сприяє появі нових галузей народного господарства. Інтеграційні процеси, що відбуваються у сфері науки, а також виробництва, торгівлі та промисловості впливають на зміну умов функціонування світового господарства. Становлення сфери послуг у галузь економіки зумовлене зростанням попиту на послуги, їх високим рівнем рентабельності по відношенню до короткого терміну окупності, інвестиційною привабливістю, інноваційністю сфери послуг.

Сфера послуг – це сукупність галузей народного господарства, продукція, споживна цінність яких виражається у забезпеченні благоустрою. У сфері послуг робота не матеріалізується в речі. Процес виробництва послуг зазвичай збігається з їх споживанням.

Інноваційний розвиток підприємств сфери послуг визначається як системний процес впровадження інновацій шляхом використання нових методів реалізації використання потенціалу підприємства відповідно до використання новітніх технологічних засобів і методів підвищення конкурентоспроможності підприємств у мінливому зовнішньому середовищі. Вибір інноваційних інструментів залежить від факторів інноваційного розвитку, якими виступають фактори формування потреби застосовувати нововведень [1].

Дослідник чинників ефективності інноваційного розвитку підприємств сфери послуг О. Шевченко пропонує виокремлення 6-ти груп факторів:

- 1) техніко-економічні;
- 2) організаційно-управлінські;
- 3) інформаційні;
- 4) кадрові;
- 5) інституціонально-правові;
- 6) соціально-психологічні [2].

Така класифікація, на нашу думку, не охоплює різні рівні впливу та інструментарій інноваційного розвитку.

Особливої уваги заслугове класифікація Л. Федулової та М. Колош, яка передбачає виокремлення зовнішніх, внутрішніх чинників та можливостей, які має підприємство для здійснення інноваційної діяльності [3].

А. Тельнов та С. Попель рекомендують використовувати для оцінки впливу на інноваційну діяльність наступну класифікацію факторів:

- за характером результативності впливу (позитивні і негативні);
- за силою впливу (чинники слабого, середнього і сильного впливу);

- за рівнем економічного впливу (чинники макро-, мезо- та мікроекономічного рівня) [4].

К. Бояринова та А. Костюк запропонували виділити екзогенні та ендогенні фактори впливу на інноваційну діяльність [5]. А вивчаючи напрям їх впливу О. Князь та О. Новікова запропонували класифікувати фактори, що сприяють та перешкоджають інноваційному розвитку [6; 7].

Окремо слід зауважити, що доцільно розділяти фактори попиту і пропозиції, що впливають на інноваційний розвиток. У своїх дослідженнях О. Кліпкова поділяє фактори попиту на об'єктивні та суб'єктивні. Суб'єктивізм факторів попиту визначається оціночними характеристиками уподобань та потреб споживачів, що формуються під впливом соціо-культурних, етнічних та економічних особливостей, рівня та якості життя тощо. Об'єктивність факторів визначається результативністю інноваційного процесу, галузевими особливостями розвитку, рівнем конкуренції у галузі, ймовірністю банкрутства та іншими факторами, що визначають об'єктивну реальність функціонування підприємств сфери послуг [8].

Фактори пропозиції впливають на динаміку інноваційного розвитку сфери послуг через реалізацію інвестиційного потенціалу підприємств сфери послуг, рівня технічного оснащення та можливостей реалізації засад науково-технічного прогресу, використання новітніх маркетингових технологій та інші.

Особливості розвитку галузі варто, на нашу думку, варто розглядати через призму факторів конкуренції. Конкуренція у сфері послуг достатньо жорстка, що визначає потенціал для інноваційного розвитку підприємств. Вироблення інноваційної стратегії кожним членом конкурентного середовища опирається на місткість ринку, частку підприємства та виробничі, організаційні та фінансові його можливості.

Рівні факторів інноваційного розвитку та площини їх формування визначає класифікація чинників за організаційно-економічним рівнем їхнього формування:

- світовий рівень (глобальний, мегарівень);
- макрорівень (державний);
- мезорівень (галузевий, регіональний);
- мікрорівень (суб'єкта господарювання) [9].

З. Касьян та Т. Воронкова, пропонують розглядати чинники інноваційного розвитку з позиції множини потенціалів:

- фінансовий потенціал;
- кадровий потенціал;
- виробничий потенціал;
- інвестиційний потенціал;
- інформаційний потенціал;
- науковий потенціал [10].

На нашу думку кожна класифікація є змістовою і структурованою, але багатofункціональним буде

Чинники впливу на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг

№ з/п	Фактори безпосереднього впливу	№ з/п	Фактори опосередкованого впливу
1	Рівень розвитку людського капіталу	1	Фінансові ресурси компанії, які впливають на її здатність фінансувати інновації
2	Накопичені ресурси знань, виміряні витратами на дослідження та зайнятістю дослідницького персоналу;	2	Заборогованість підприємства та можливості її покриття
3	Об'єктивні ресурси знань у формі наявних матеріальних активів	3	Розмір підприємства та масштаб діяльності, що впливають на можливості фінансування досліджень в довгостроковій перспективі.
4	Ресурси знань не оформлені у вигляді охоронних документів (патентів, ліцензій)	4	Готовність підприємства йти на ризик, пов'язаний з розробкою та впровадженням інновацій
5	Знання, що формуються на основі, співпраці із зовнішніми суб'єктами (виробничі, торгові та фінансові зв'язки).	5	Конкуренція
		6	Співпраця із іншими суб'єктами ринкового середовища
6	Комерційні ресурси (які відображають сприйняття компанії, її репутацію).	7	Досвід інших компаній
7	Організаційні ресурси	8	Адаптація до чинного законодавства [11]

Джерело: сформовано автором на основі [12]

їх поєднання для кожної сфери діяльності підприємств сфери послуг.

На темпи зростання та динаміку поширення інноваційного розвитку підприємств сфери послуг впливають усі вищезазначені фактори, але на нашу думку, доцільно їх розподілити на групи: безпосереднього впливу на інновації та непрямого впливу на інноваційну діяльність (табл. 1).

Аналіз наукових досліджень у сфері інноваційного розвитку дозволяє виокремити такі негативні фактори впливу як недостатній обсяг фінансування і стимулювання інноваційного розвитку підприємств сфери послуг державою, невідповідні кредитні ставки та високий рівень економічного ризику інноваційної діяльності, недосконалість законодавчого регулювання та низький рівень кваліфікації наявного персоналу для реалізації засад інноваційного розвитку.

Для визначення величини впливу та його напрямку варто використовувати метод ієрархії для кожного набору факторів (прямого та опосередкованого, позитивного та негативного впливу), метод експериментальних оцінок та екстраполяції, метод таксономії та порівняльних переваг.

Висновки та пропозиції подальших досліджень. Характерними рисами сфери послуг є: розвиток високотехнологічних галузей сфери послуг, наявність невикористаного інноваційного потенціалу, інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств сфери послуг, використання на виробництві інноваційних форм організації праці, що сприяють інноваційній діяльності підприємств сфери послуг.

Інноваційний розвиток підприємств сфери послуг визначається як системний процес впровадження інновацій шляхом використання нових

методів реалізації інноваційного потенціалу підприємства з використанням новітніх технологічних засобів і методів підвищення конкурентоспроможності підприємства за інших рівних умов.

Основними чинником успішного розвитку інноваційних підприємств у сфері послуг є використання наукового, фінансового, матеріального та кадрового потенціалу з метою створення та комерціалізації інновацій, які відповідають потребам споживачів, використання інвестиційних коштів, застосування державної допомоги для фінансування інновацій у пріоритетних галузях народного господарства, створення конкурентного середовища та залучення висококваліфікованих спеціалістів для комодифікації нововведень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Кулак Н. В. Фактори інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки*. 2018. № 6 (129). С. 95–100.
- Гордієнко М. Я. Фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. 2012. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream>.
- Федулова Л. І., Колош, М. О. Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення результативності реструктуризації. *Наукові праці МАУП*. 2007. № 3. С. 48–51.
- Тельнов А. С., Попель, С. А. Інноваційна діяльність: аналіз чинників впливу на макро-, мезо-, мікро-економічних рівнях. *Інноваційна економіка*. 2012. № 10. С. 6–13.
- Бояринова К. О., Костюк, А. К. Інноваційний розвиток підприємств: умови, проблеми та перспективи [online]. URL: http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2011_7.pdf (дата звернення: 12.12.2022).

6. Князь О. В. Аналіз та оцінювання факторів, які впливають на рівень інноваційного розвитку підприємств. *Економіка промисловості*. 2006. № 3. С. 128–135.

7. Новікова О. С. Механізм впровадження інновацій у сільському господарстві на засадах сталого розвитку. *Національний лісотехнічний університет України: Науковий вісник*. 2005. № 15 (6). С. 458–462.

8. Кліпкова О. І. Дисертація на здобуття наукового ступеня к.е.н....Львівський торговельно-економічний університет. Львів. 2017. 266 с.

9. Смุลка О. Класифікація чинників впливу на інноваційну діяльність сільськогосподарських підприємств. *Аграрна економіка*. 2018. № 11 (3–4). С. 111–118.

10. Касьян З. Е., Воронкова Т. Є. Сутність інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник Житомирського державного технічного університету. Економічні науки*. 2010. № 1 (15). С. 168–170.

11. Mackiewicz M., Dąbrowska, A. Determinanty innowacyjności na Mazowszu. *MAZOWSZE Studia Regionalne*. 2012. Nr 10. P. 53–70.

12. Rojek D. Wewnętrzne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw. *Zarządzanie. Teoria i Praktyka*. 2017. № 21 (3). P. 23–32.

REFERENCES:

1. Kulak N. V., (2018), Faktory innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv sfery posluh [Factors of innovative development of enterprises in the service sector]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Seriya Ekonomichni nauky*, no. 6 (129), pp. 95–100. [in Ukrainian].

2. Hordiienko M. Ya. (2012) Faktory vplyvu na innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva [Factors influencing the innovative development of the enterprise]. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream> [in Ukrainian].

3. Fedulova L. I., Kolosh, M. O. (2007), Innovatsiinyi potentsial pidpriemstva yak faktor zabezpechennia rezultatyvnosti restrukturyzatsii [The innovative potential of the enterprise as a factor ensuring the effectiveness of restructuring]. *Naukovi pratsi MAUP*, no. 3, pp. 48–51. [in Ukrainian].

4. Telnov A. S., Popel, S. A., (2012), Innovatsiina diialnist: analiz chynnykiv vplyvu na makro-, mezo-, mikroekonomichnykh rivniakh [Innovative activity: analysis of influencing factors at the macro-, meso-, and microeconomic levels]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 10, pp. 6–13. [in Ukrainian].

5. Boiarynova K. O., Kostiuk, A. K., Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: umovy, problemy ta perspektyvy. [Innovative development of enterprises: conditions, problems and prospects]. Available at: http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2011_7.pdf (accessed: 12.12.2022) [in Ukrainian].

6. Kniyz O. V. (2006), Analiz ta otsiniuvannia faktoriv, yaki vplyvaiut na riven innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Analysis and assessment of factors affecting the level of innovative development of enterprises]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 3, pp. 128–135. [in Ukrainian].

7. Novikova O. S., (2005), Mekhanizm vprovadzhenia innovatsii u silskomu hospodarstvi na zasadaх staloho rozvytku [The mechanism of introducing innovations in agriculture on the basis of sustainable development]. *Natsionalnyi lisotekhnichnyi universytet Ukrainy: Naukovyi visnyk*, no. 15 (6), pp. 458–462. [in Ukrainian].

8. Klipkova O. I. (2017) Dysertatsiia na здобуття наукового ступеня к.е.н....Lvivskyi torhovelno-ekonomichni universytet. Lviv, 266 p. [in Ukrainian].

9. Smulka O. (2018), Klasyfikatsiia chynnykiv vplyvu na innovatsiinu diialnist silskohospodarskykh pidpriemstv [Classification of factors influencing the innovative activity of agricultural enterprises]. *Ahrarna ekonomika*, no. 11 (3–4), pp. 111–118. [in Ukrainian].

10. Kasian Z. E., Voronkova T. Ye. (2010) Sutnist innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva [The essence of the innovative potential of the enterprise]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 1 (15), pp. 168–170. [in Ukrainian].

11. Mackiewicz M. (2012) Dąbrowska, A. Determinanty innowacyjności na Mazowszu. *MAZOWSZE Studia Regionalne*. Nr 10. P. 53–70. [in Poland]

12. Rojek D. (2017) Wewnętrzne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw. *Zarządzanie. Teoria i Praktyka*, no. 21 (3), pp. 23–32. [in Poland]